

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:919

av Christer Engelhardt och Lena Hallengren (S)

En effektivare missbruks- och beroendevård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av tillgång till säker behandling för missbrukare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna till incitamentssystem inom missbruksvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklad forskning kring missbruks- och beroendevård.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ha obligatorisk rapportering till Laros.

Motivering

Missbrukssituationen i Sverige har förändrats och därmed har också vårdbehoven förändrats. Nya beroendeformer har uppmärksamats och kunskapen kring missbruk och beroende utvecklas även om gamla fördomar dröjer sig kvar. Missbruket inom samtliga kategorier (alkohol, narkotika, läkemedel, doping) ökar och de samhällsekonomiska kostnaderna för missbruket växer. Missbruk leder ofta till ohälsa och oförmåga att arbeta. Antalet dödsfall i Sverige relaterade till alkohol och narkotika uppgår till 2 500 personer per år. De vanligaste brotten som leder till fängelse är missbruksrelaterade och 70 procent av kriminalvårdens klienter har missbruksproblem. Som exempel kan nämnas att åtta av tio gärningsmän vid misshandel är påverkade av alkohol eller droger. De samhällsekonomiska kostnaderna beräknas uppgå till 150 miljoner kronor per år. Den summan är nio gånger större än vad kommunerna och landstingen spenderar på vård, behandling och stöd. En grundläggande orsak till de

missbruksrelaterade problemen och kostnaderna i samhället är att många patienter inte får tillgång till vård.

Situationen utgör en möjlighet att förbättra livet för enskilda individer som idag sitter fast i sitt missbruk men också en möjlighet att förbättra vårt samhälles funktionssätt och ekonomi på lång sikt. Missbruk av opioider och opiater (heroin och liknande droger) utgör idag en av de största utmaningarna. Inom just det här fältet finns också stor potential till förbättring. Nedan specificeras fyra områden inom vilka vården av opiat- och opioidberoende skulle kunna utvecklas för att bli mer effektiv, evidensbaserad och nå fler patienter. Vården behöver reformeras för att problemet ska kunna tacklas på ett framgångsrikt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Fler patienter måste få tillgång till vård och vara garanterade den säkraste och mest effektiva behandlingen.

Tillgång till säker behandling

Missbruksvården präglas många gånger av föråldrade krav och normer. Krav som att den som missbrukar måste ha varit drogfri en period innan behandling kan komma i fråga eller risk att kastas ut ur behandling vid första återfall är vanligt förekommande. Inom inga andra behandlingar av sjukdom skulle vi acceptera att en patient uteslöts ur ett vårdprogram på grund av ett problematiskt beteende. Det är dags att vi börjar behandla patienter inom missbruksvården som patienter och inte använda indragen vård som ett straff. Vården behöver bli mer individanpassad då många missbrukare också kämpar med psykiska eller fysiska sjukdomar. Det ska inte vara tillåtet att kasta ut människor ur vårdprogram vid minsta snedsteg.

Som en del i detta bör regeringen överväga om förbudet mot läkemedelsbehandling under LVM kan slopas. Att de som tvångsvårdas inte ska ha tillgång till den, enligt forskningen, mest framgångsrika och säkra behandlingsmetoden försämrar deras chanser att bli friska och kunna återgå till ett normalt liv.

Alla som behöver behandling för sitt missbruk ska ha rätt till behandling. På många håll i landet är det orimligt långa köer till missbruksvården generellt och särskilt till läkemedelsassisterad behandling av heroinmissbruk. Tillgängligheten behöver öka markant.

Tillgången till behandling kan samtidigt inte handla enbart om kvantitet. Det måste också handla om kvalitet och tillgång till säker behandling. Säkrast möjliga alternativ måste vara förstahandsvalet för en individs behandling. Målet bör vara att hjälpa individen tillbaka till ett funktionellt liv. Detta kan, som med många andra kroniska sjukdomar, innebära en plan för långtidsbehandling snarare än ett mål om absolut tillfrisknande och utskrivning ur behandling. Utskrivning ur behandling är för missbrukare ofta förknippat med återfall och drastiska försämringar i hälsa och

livskvalitet. Dock är tillfrisknande det övergripande mål vi strävar efter och chansen att nå dit ökar med tidiga insatser. Säker behandling innebär också att vården i så hög utsträckning som möjligt bör använda metoder som har bevisad effekt och vid läkemedelsassisterad behandling bör man använda preparat med begränsade biverkningar och som inte är attraktiva att sälja på gatan. Preparat som säljs vidare och därigenom bidrar till missbruk och orsakar skada bör i möjligaste mån undvikas.

Man måste likställa opioid och opiat beroende. Idag har de missbrukare som använder sig av heroin (en opiat) rätt till behandling medan missbrukare som använder opioider, som ofta finns i smärtstillande läkemedel, inte har rätt till samma vård. Detta trots att missbruk av opiater medför samma problematik och risker och i dagsläget är mycket vanligare än opiat- eller heroinmissbruk. Att skilja dessa åt skapar stora problem för individen och inga fördelar för samhället.

Incitamentssystem för landsting som lyckas väl med missbruksvården

Tidiga insatser mot missbruk och stöd till missbrukare för att komma ur ett destruktivt och ofta kriminellt beteende har stora vinster för samhället. En utmaning är dock att samhällsvinsterna inte uppstår på samma ställe som kostnaderna för vården eller det förebyggande arbetet. För landstingen kan det vara svårt att hitta incitament för att satsa på missbruksvården när nyttan inte kommer den egna organisationen till del. För att skapa effektiva incitament bör staten se över möjligheterna att skapa ett belöningsystem som gynnar de landsting som bedriver en framgångsrik missbruksvård. Incitamenten bör fokusera på att behålla patienterna i behandling. En avslutad behandling innebär ofta att patienten har blivit utkastad, inte att patienten har blivit fri från sitt missbruk. Dödstalen bland de som på det här sättet lämnas utan behandling är mycket höga. Man kan också skapa incitament som utgår från hur väl rehabiliteringen möjliggör för patienten att fungera normalt i samhället.

Utveckla forskningen

Forskningen kring missbruksvård behöver utvecklas. Det är viktigt att den vård som bedrivs är evidensbaserad och ger resultat. För att uppnå detta bör regeringen överväga att inrätta ett nationellt forskningsinstitut. Institutet skulle ha till uppgift att bedriva tvärvetenskaplig forskning och sprida kunskap om behandling av missbruk och beroenden.

Utveckla LAROS

För att säkerställa en likvärdig vård mellan olika kommuner och landsting behöver registerförändret inom missbruksvården utvecklas och förbättras. Med ett kvalitetsregister på plats går det också att följa vårdens utveckling och se hur nya

forskningsresultat kan implementeras framgångsrikt i vården. För läkemedelsassisterad rehabilitering av opiat- och opioidberoende finns redan idag registret LAROS. Det är dock frivilligt att rapportera in till registret, vilket gör att den data som finns är bristfällig. Det borde övervägas om det kan bli obligatoriskt att bidra till en bättre vård genom att kontinuerlig rapportera till befintliga register. På så sätt kan kunskapen kontinuerligt byggas på och utvecklas och vi kan erbjuda patienterna bästa möjliga vård.

Christer Engelhardt (S)

Lena Hallengren (S)